

"MADE IN HAPPY AFRICA"

soočanje s kulturo igranja in otroškimi igračkami iz Gane in Burkine Faso na razstavi "srečna afrika"

Zgodila se je "Srečna Afrika" na Ptujju! 10.marca 1994 je bila v prostorih Miheličeve galerije svečana otvoritev omenjene razstave¹, v katero so nas ob razmišljanjih o Slovencih in neevropskih kulturah popeljali zvoki afriške glasbe v živo, ples in popotovanje ob diapozitivih. 39 dni smo se lahko na svojstven in enkratni način soočali z eno redkih tovrstnih zbirk na svetu, z drugačno podobo o Afriki in njenih ljudeh ter predvsem, kot bi dejala gospa in prijateljica Sonja Porle, lahko smo "enkrat za spremembo pomislili na Afriko z občudovanjem"².

"Domala ni koščka tega planeta, kamor ne bi bil pionirski duh zanesel tudi slovenskega človeka", je leta 1986 zapisal prof.dr. Zmago Šmitek v svoji knjižni uspešnici Klic daljnih svetov. Tudi Sonja Porle, predstavnica mlajše generacije slovenskih popotnikov in raziskovalcev neevropskih kultur, s svojim delom podira mit in predstavo o Slovencih kot zapečrkarskemu ljudstvu.

Avtorica razstave - zgodovinarica, geografinja, pedagoginja in zbiralka gospa Porle, ki živi in deluje med Preboldom, Oxfordom ter Gano in Burkino Faso, se že skoraj deset let ponovno in ponovno vrača v Afriko. Njena prva popotovanja po tem kontinentu so bila vezana na njen vzhodni del, na države Kenijo, Ugando, Sudan in Egipt. Nadaljevala je s "križarjenji" po zahodni Afriki, saharskih in saheljskih deželah, med katerimi je izbrala predvsem Gano in Burkino Faso.

O t.i. črni Afriki ima večina Slovencev predsodkov polne predstave, ki izvirajo predvsem iz nerazumevanja in neznanja. O njej govorimo po navadi evropsko zvišano in superiorno, Afričani pa so v naših očeh predvsem nesrečni, ubogi, revni, suhi in lačni ljudje.

Naše, pogosto stereotipne in evropocentrične predstave o podobi črnega kontinenta, so nas pripeljale do mnenja, "da se", kot meni Sonja Porle, "od Afričanov nimamo ničesar naučiti. Najlepši in najbolj nedolžen dokaz, da se motimo, so igrače, ki jih afriški otroci izdelujejo sami iz najrazličnejših odpadkov."

Na razstavi, ki jo je pripravil Slovenski šolski muzej in ki je pred tem bila na ogled že v Portorožu in Ljubljani, je bilo na ogled okoli sto različnih igračk - mojstrovina, katerih namen je bil pokazati, "kako pametni in originalni so afriški otroci; kako se lahko vsaki, še tako nepomembni reči najde novo, še lepše življenje in kako daleč od resnice je prepričanje, da so revni tisti, ki jim primanjkuje materialnih dobrin"³.

Pri vходу v razstavo nas avtorica seznanja z nekaterimi zgodovinsko obarvanimi informacijami. Gana je prva neodvisna Afriška republika (1957). "Navdušeni,

panafriško usmerjeni voditelji so ime povzeli po slovitim kraljestvu Gana, ki je obstajalo od 6. do 13. stoletja na ozemlju današnjega Malija, Senegala in Mavretanije..." O Burkini Faso pa le toliko, da to ime v prevodu pomeni "dežela pokončnih ljudi".

Popotovanje v "Srečno Afriko" se prične v obliki seznanjanja s surovinami in orodjem, s katerim otroci izdelujejo igrače. Med surovinami lahko izpostavimo les rafijeve palme ter predvsem najrazličnejše odpadke kot npr. pločevinke, plastične vrečke, ponošena obuvala, izpraznjeni kemični vložki, papir, žica, guma ipd. Ta material otroci obdelujejo s kamni, starimi britvicami in noži. Izdelovalci igrač so samo dečki, stari med 5 in 15 leti. "Deklicam družina nalaga več obveznosti in dela kot dečkom, če pa že imajo dovolj prostega časa, ga raje izkoristijo za igro s temi igračkami kot pa za njihovo izdelovanje"⁴.

Na "romanju" po razstavi se najprej soočimo s kreativnostjo in inovativnostjo najmlajših in sicer z vesoljskim vozilom, ki ga je izdelal iz lesa rafijeve palme in opank 6 let star fantek Kofi ter z imenitnim avtomobilom iz pločevinke in koruznih storžev, izdelkom komaj 5 let starega Oseia Framponga Manse.

Zelo priljubljeni so "koleščniki", igralni rekviziti, kjer na daljši palici pritrjeno kolesce otroci potiskajo pred seboj. V mističen svet avtomobilizma nas popeljejo iz lesa rafijeve palme narejeni kamioni, osebni in športni avtomobili, avtobusi in vojaška vozila. Da otroci koketirajo z njihovo "moto realnostjo", nas opozarjajo različni napisi na teh vozilih kot npr.: "Travel and see", "Goods only", "God is King" ipd.

Med izjemno redke igrače avtorica razstave uvršča orožje. "Thomas Wofi Freeman (14 let), ki je izdelal razstavljen mitraljez, mi je povedal, da ga ima doma spravljene pod posteljo, za primer, če bo potrebno braniti domovino."⁵ Ganci so namreč že od nekdaj zelo borbeni in državotvorni ljudje.

Med največje mojstrovine zagotovo spadajo iz rafijeve palme narejeni televizorji in radio kasetofoni. Tako je, komaj 12 let star deček Abraham Ankomah, izdelal imeniten "International Supersonic", kjer se ob pritisku na gumb "eject" odprejo vratca kasetofona, premika pa se tudi kazalec za iskanje postaj. Resnično neverjetno! Fascinantne pa so tudi kokoši, ki jih v času velikonočnih praznikov izdelujejo iz plastičnih vrečk, žice in žarnice.

Druga vrsta igrač je izdelana predvsem iz starih konzerv. Izdelki so tako dodelani in prepoznavni, da lahko brez najmanjšega napora ločimo znamke avtomobilov, pa tudi kamionov. 16 let stari Viktor je izdelal Renault 4 ali po domače "Katerco", ki ima vgrajene celo amortizerje, da o odpiranju vseh vrat niti ne govorimo.

Igrače v Burkini Faso so narejene predvsem iz žice. Med paletto najrazličnejših koles lahko ločimo športna od turističnih, tista s pogonskim mehanizmom in tista brez njih. Prave bisere otroške kreativnosti predstavljajo različni motorji, narejeni iz pločevinke, spreja, verige za kolo, zračnice, žice ipd. Med njimi lahko prepoznamo

enduro motor znamke BMW R - 80, ki ga je naredil komaj 11 let stari Osmane Dioblo.

"Lansko leto me je majhen deček iz neke ganske vasice prosil, naj ga odpeljem v mesto in mu pokažem računalnik in prepričana sem, da bomo lahko kmalu videli prvi računalnik z dušo 'Made in Happy Africa'."⁶

Na razstavi so bile na ogled tudi številne barvne fotografije pragozda, portreti otrok, fetišne duhovnice, asantskega kralja in tudi gospe Bibate iz Burkine Faso, nad katere lepoto so bili navdušeni številni mladi obiskovalci razstave... Na razstavi pa se je bilo moč seznaniti tudi z mojstri afriške glasbe kot so Joli Musa Jawana, Bonbocar Traore, itn.

Spremljajoče dejavnosti ob razstavi so temeljile na različnih predavanjih o kulturi in načinu življenja v Afriki, na plesni animaciji (afriški plesi), afriški literaturi, otroci so lahko v muzeju izdelovali otroške igrače iz odpadnih materialov, vzpodbudili pa smo tudi akcijo zbiranja starih otroških igračk in iger.

Igrača - izdelek afriških otrok (foto: B. Martinjak)

Intenziteta, pomenskost in raznovrstnost "soočanj dveh kultur" je razberljiva iz knjige vtisov na razstavi. V njej je ogromno reakcij naših otrok na to razstavo, med katerimi bom v ilustracijo izpostavil le dve med njimi: "Noben od slovenskih otrok ne zna izdelati tako lepe igrače. Občudujem njihovo spretnost". "Zelo so mi všeč njihove igrače in navade. Rada bi jih spoznala in šla k njim, se z njimi pogovarjala in postala njihova prijateljica."

Omenjena razstava pa ni le razstava o otroški ustvarjalnosti in igračah Gane in Burkine Faso, temveč tudi zanimiva zgodba o edinstveni zbirki na svetu, intimna zgodba o Sonji Porle, zgodba o slovenskih popotnikih in raziskovalcih neevropskih kultur, zgodba o soočanju dveh civilizacij in tudi razstava o Slovencih in njihovem odnosu do "daljnih svetov".

Popotovanje Prebold - Oxford - Gana - Burkina Faso - Ptuj je začasno končano. Kdo ve, mogoče napoči še čas, ko se bosta lahko "pobrtili" mesti Ptuj in Akra... In takrat bomo še kako ponosno pomislili na vsa otroška "opredmetena hrepenenja" - "Made in Happy Africa".

Aleš Gačnik

Opombe:

1. Tehnični podatki o razstavi "Srečna Afrika":

A) Slovenski šolski muzej: avtorica razstave - Sonja Porle, oblikovanje razstave - Jože Bartolj, oblikovanje kataloga - Boštjan Martinjak, fotografije - Sonja Porle, Boštjan Martinjak, organizacija in pedagoške dejavnosti - Mateja Ribarič, tisk - Skušek, Ljubljana

B) Pokrajinski muzej Ptuj: iniciator in organizator prenosa razstave - Aleš Gačnik, pedagoške dejavnosti - Majda Grah Fridl, vodja tehničnih del - Rajko Žiher

2. Porle Sonja, Srečna Afrika, Otroške igrače Gane in Burkine Faso, Program prireditev v mesecu decembru, zloženska Slovenskega šolskega muzeja, Ljubljana 1993

3. Galijaš Neda, Opredmeteno hrepenenje, (intervju s Sonjo Porle), M'zin, Revija za kulturo, št.26-27, letnik IV, februar / marec 1994, str. 55

4. Porle Sonja, Srečna Afrika, Otroške igrače Gane in Burkine Faso, katalog, Slovenski šolski muzej, Ljubljana 1993, str.3

5. Zapis ob razstavljenemu predmetu.

6. Porle Sonja, Srečna Afrika, Otroške igrače Gane in Burkine Faso, katalog, Slovenski šolski muzej, Ljubljana, 1993, str. 4

"KORANTI" SAŠE HRIBERNIK

Mlada umetnica Saša Hribernik, ki je sicer diplomirala na Šoli za arhitekturo v Ljubljani, se je v "pustnem času" prvič predstavila na Ptujju s svojimi likovnimi stvaritvami. V mestni hiši je bila od 11. februarja do 3. marca na ogled njena razstava gvašev. Kot nam je mogoče umetnica še neznana uganka, pa nam je tema njenega ustvarjanja dodobra znana in domača. Njeni KORANTI, kljub imenitno združeni oblikovni, estetski in arhitekturni noti, ki jo umetnica prepleta z elementi